Poštnina plačana v gotovini Štev. 36. V Ljubljani, v četrtek dne 10. septembra 1931. Leto IV.

Delo 10. IX. 1931

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1·50 — Cena: za 1 mesec Din 5·-, za četrt leta Din 15·-, za pol leta Din 30·-; za inozemstvo Din 7·- (mesečno) — Oglas: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

MacDonald

Kakor znano, je moral podati MacDonald kot izrazit delavski predstavnik demisijo, da postane šef takozvane narodne vlade, dejansko meščanske. MacDonaldov padec je tragičen. V njega ni stavilo velikih nad le delavstvo brez izjeme, ampak tudi meščanstvo, kolikor ga je še, da čuti demokratično. **Za vse te je bil MacDonald simbol demokracije.**

Če vzamemo MacDonalda kot osebo, je bil ta simbol tudi upravičen. Pošten, zmožen, značajen, izkušen. Imel je tudi, lahko rečemo, neomejeno zaupanje angleškega delavstva. Vsi predpogoji so bili dani, da bi se uveljavil. **In vendar je padel in sicer radi tega, ker se ni uveljavil.** Deli pač usodo vseh tistih elementov, ki skušajo ozdraviti svet in uveljaviti svoja načela na **starih temeljih.**

Angleški državni proračun je postal pasiven. MacDonald je hotel najti ravnovesje. V ta namen bi moral znižati izdatke ali zvišati dohodke ali pa oboje. Napako je napravil, da je hotel šteditи pri malih ljudeh, celo pri brezposelnih. Naravno bi bilo, da bi se spravil na prevelike izdatke za oboroževanje, ki so v Angliji izredno visoki. Delavstvo angleško je pričakovalo, da bo znižal tudi prekomerne plače ali pa, da bo obremenil ogromne dohodke privatnikov. Nič tega. Zato je delavstvo spregovorilo. Mac Donald je šel.

Sicer pa vidimo isto sliko tudi drugod. **Za smer vladanja ni v Nemčiji odgovoren** le centrum in druge stranke, ki so v vladi, ampak tudi socialna demokracija. Brez njene direktne ali pa indirektne podpore bi bila vsaka vlada v Nemčiji nemogoča. Ko so zapustili Hitlerjanci in nemška ljudska stranka parlament, je imela s komunisti prav za prav absolutno večino in bi lahko vrgla Brüninga čez noč. Pa ga ni. Meni, da bolje brani na ta način socialne pridobitve delavstva. Dejansko pa niti tega ne more. Niti ene geste, ki bi odgovarjala njenemu programu, ni mogla izvršiti. Z njeno podporo so se izdatki za oboroževanje silno dvignili, križarke nadalje grade, z zasilnimi naredbami skrčuje vlada dohodke invalidov in ostalih malih ljudi. Sicer tudi visoke prejemke, toda v sorazmerju z malimi so ti odtegljaji nižji. Niti enega načrta ni mogel Brüning, kljub temu da je osebno pošten in v svojih osebnih zahtevah zelo priprost, v zvezi s socialno demokracijo glede na finančno sanacijo izvesti, ki bi nosil pečat pravičnosti in demokracije. Ali ni to bridka ironija, da zahteva Brüning od malih ljudi žrtve, ki globoko režejo v njihove eksistenčne pogoje, da pa si ne upa pritegniti k sanaciji v polni meri kapitalističnih krogov, ki kažejo svojo ljubezen do domovine in države s tem, da odvajajo po načrtu kapital iz lastne države? **Poznavalci trde, da imajo nemški »gospodarski krogi« samo v Švici naloženega denarja do 40 milijard R. Mark.**

Ista pesem povsod. Prav nikjer se ni moglo uveljaviti delavstvo in z njim demokracija, kjer je hotelo graditi na starih temeljih. Posebno pa velja to še za krščansko delavstvo. Saj predstavlja ponekod že veliko silo n. pr. v Holandiji, Nemčiji, tudi v Avstriji. Pa ni moglo nikjer vtisniti svojega pečata. Krivda je v tem, ker je menilo, da more zgraditi stavbo svojega socialnega, gospodarskega in družabnega reda na dosedanjih predpogojih.

Tudi naše gibanje je delalo iste napake. Krščansko delavstvo se je z drugimi krščanskimi elementi udejstvovalo v skupnih organizacijah. Ne tajimo, da je v skupni stranki večkrat predrugačilo smer. Toda tak preokret ni bil nikoli stalnega značaja. Končno ni niti moglo predrugačiti, da je stranka zajadrala v čisto in odločno desničarsko ali bolje izraženo v kapitalistično smer.

To so dejstva, ki so potrjena po življenju. In ker jih je potrdilo življenje, so nedvomno resnična. Ta dejstva dokazujejo, da zida vsak na pesek, ne pa na skalo, kdor dela kompromise z načeli. Tudi delavstvo mora spoznati to resnico. Delavstvo si mora postaviti — saj ga prav za prav že ima — jasen načrt glede gospodarstva, glede družbe in le tedaj prevzeti to ali ono funkcijo, če ima popolno jamstvo, da bo moglo dosledno izvajati svoj načrt. Če ni tega, bodo razočaranja. Taka razočaranja so pa v vsakem oziru škodljiva. Najbolj pa radi tega, ker ne ustvarjajo prav nikjer tistega reda, po katerem človeštvo tako hrepeni in radi katerega gredo tudi delavske stranke v kompromise. **Ne ustvarjajo predpogojev za evolucijo, ampak za revolucijo,** ker sledi vsakemu padcu še večji nered. To pa ni naloga niti namen delavskega gibanja.

Poročilo starešine na zboru CKD

Tovariši! Tovarišice!

Noben pokret in nobena organizacija, ki nima na razpolago zadosti delovnih moči, ne napreduje premočelno v celotni liniji enakomerno. Ne more. Zato si razdeli delo na posamezne etape. Svoje sile koncentrira sedaj na ene, sedaj na druge točke.

Kršč. socialistični pokret je brez dvoma silno bogat na sovražnikih in silno reven na aktivnih delavcih. Krekova mladina nosi vsa leta od ustanovitve sem usodo mlade, večini inteligence nepriljubljene, le na najrevnejše, na proletarce navezane organizacije. To je milje rojstva in vsega življenja Krekove mladine. Zato je razumljivo, da ni mogla številčno tako rasti, kakor bi voditelji sami želeli in kakor zahteva že današnja socialna struktura naroda.

Delo za notranjo poglobitev članov.

Naše delo je bilo letos usmerjeno predvsem v notranjo izpopolnitev članstva. Dobri člani so temelj bodoče organizacijske stavbe. Mi hočemo organizacije, ki bo vzbujala pri **prijateljih ponos,** pri **sovražnikih spoštovanje.** In ker to hočemo, moramo delati na to, da bodo člani dobri: **idejno močni, organizacijsko prežeti duha skupnosti, za delo vneti in v življenju čisti.**

Naš vodstveni sestanek v jeseni leta 1930. je idejno dogradil linijo kršč. soc. pokreta. Organizacijski duh skupnosti je letos daleko nadvladal osebnostni princip in krajevno samozaljubljenost. Istotako je bil tečaj v Ljubljani znak skupnosti v delu in nazorih. Zunanji tečaji so bili mnogo boljši kakor prejšnje leto.

Nadvse razveseljiv pojav so pa letošnje tekme dela. Lani je bilo v tem oziru vse mrtvo, letos živalno. Ena tretjina vseh družin se je prijavila za tekme. Čeprav niso mogle vse dobiti diplome — dobe jih samo tri družine —, je vendar to jasen dokaz nove in zdrave orientacije naših družin, je znamenje enotnosti v delu cele organizacije.

Nad vse veselo pa se gibljejo naši borci. Po mnogih poizkusih v prejšnjih letih so letos prešli v formalnejšo urejenost in tudi še do večjih zunanjih nastopov. Letošnja kolonija v Martuljku je razblinila zadnje dvome, da nima ta sistem telesne zaposlenosti tal v naši organizaciji. Borčevski sistem telesne zaposlenosti je za nas sprejemljiv. Da, to je sistem, ki je brez dvoma najboljši in ki mora s časom prevzeti celotno organizacijo. Je to namreč način telesne zaposlitve, ki je zrasel v Krekovi mladini, ki je popolnoma naš in ni paberkovanje stvari, ki so jih morda že drugi zavrgli. Želeti moramo samo eno: Borci naprej v sleherno družino, v sleherni delavski okraj.

Naši tabori.

Tabore moramo omenjati posebej. Ne le zato, ker so sploh bili, ampak zato, ker so na eni strani merilo razpoloženja delovnega ljudstva, na drugi strani pa kazalec napredka celotnega kršč. soc. pokreta. Letošnji tabori so pokazali, da se ljudstvo dviga iz mrtvila, kamor ga je vrglo leto 1929. Za nas konkretno pa kažejo velik, da, nepričakovan napredek. V letošnjih taborih vidimo miselni prodor naših načel v široke plasti naroda. Tega niso pokazali le govori, ki so bili načelno jasni, ampak predvsem živo zanimanje ljudstva. Že samo to, da so se tabori v teh razmerah sploh vršili, da smo jih v teh časih sploh imeli s tako lepo udeležbo članstva in prijateljev, je mnogo. Da bi imeli tako proste roke, kot so jih imeli nekateri drugi, bi bili pač naši tabori še drugače izpadli. Vendar pa jih moremo smatrati kot prav zadovoljivo revijo naših čet in kot dobro propagandno sredstvo za bodoče.

Mi in drugi.

Razmerja med CKD in JSZ mi skoraj ni treba omenjati. Saj je v obeh organizacijah prevladovala ista miselnost, ista težnja. **Močna strokovna organizacija bo vedno kot sol osveževala celotno miselnost Krekove mladine in jo oklepala vedno v aktuelne življenske težnje.** Krekova mladina bo pa kot vzgojna in kulturna centrala **učiteljica že od mladosti se zavedajočih delavcev** in pozneje močnih strokovničarjev. To pravilno razumevanje, ki je vladalo med obema centralama, mora vladati tudi v vseh edinicah obeh organizacij.

Mnogo težje je naše stališče do vseh, **ki so izven našega miselnega kroga. Toliko nasprotnikov kot jih ima naša organizacija, jih gotovo ni imela še nobena,** kar se jih je ustanovilo v zadnjih 50 letih. Ko ne bi celotnega pokreta res prevevala močna ideja in ne bi bil tako velik življenski postulat, gotovo bi ne bilo več naše organizacije. Naša fronta ni obrnjena le na eno stran. Kakor stojimo v neizprosnem boju proti kapitalizmu, tako tudi odklanjamo zgolj materialistični socializem, posebno pa odklanjamo liberalno katoličanstvo, ki je katoliško le na zunaj, na znotraj pa je pogansko, kapitalistično. Radi te neprestane borbe na vse strani, pa je naša rast počasna. In še en vzrok je našega počasnega napredka: katoliška inteligenca ne vrača delavstvu tega, kar mu je dolžna. Delavstvo je preje dalo in še danes plačuje svoj obolus za šole. Slovenska kat. inteligenca pa po večini ne vidi delavstva, ampak se drenja okoli korit, ki jih je ustvarila na kulturnem, gospodarskem in upravnem polju generacija: Jeglič, Krek, Lampe, Šušteršič. Smatramo namreč, da kršč. socializem ni le za tovarniškega delavca, ampak za vsakega, ki hoče, da bodi človeška družba zgrajena na kršč. temeljih, na temeljih pravice, svobode in ljubezni. Tega cilja katoliška inteligenca nima, vsaj v delu ga ne pokaže. Še več. Inteligenca je celo v ostrem nasprotnem taboru proti kršč. delavstvu.

Neprestana borba je kršč. socialiste osamosvojila. **Kršč. socializem je zase zaokrožena miselna celota, rekel bi svetovni nazor, ki jasno izpoveduje pozitivno stališče do vere in socialistično urejene družbe.**

To zavest samostojnosti smo letos poudarjali neprestano in močno. Če je bilo to poudarjanje manj polemično, zlasti v Ognju, ni to naša slabost, ampak ima le značaj notranje in zunanje neodvisnosti. In to neodvisnost bomo poudarjali neomejeno še naprej.

Še v bodoče neustrašeni!

Izpolnili smo nalogo, ki nam je bila po članih zaupana in po časovni nujnosti naložena. Da smo pa to zmogli, gre predvsem zahvala vam delegati in vašim tovarišem in tovarišicam doma. Vi ste bili naša moralna opora in naši soborci. Hvala Vam!

Ostanimo i v bodoče notranje močni, za organizacijsko skupnost zavzeti, na zunaj pa agilni in neodjenljivi, bodimo zvesti socializmu in križu.

Otroci tega sveta

V listu »Vera in življenje« za mesec september je izšel med drugimi članki tudi članek z gorenjim naslovom. Ker je lep in aktualen, ga priobčujemo v celoti.

V evangeliju beremo o krivičnem oskrbniku. To je znana zgodba. Vsak dan se ponavlja. Tudi med nami. Samo način goljufanja se je spremenil, samo tehnika se je prilagodila moderni dobi. Bistvo je ostalo isto: na lahek način, četudi nepošteno, priti do lagodnega življenja. Danes se pač mesto »krivični oskrbnik« reče: defravdant. Včasih se posreči, včasih ne. Pri »visokih« se temu reče »borzna špekulacija«. Proti temu je oskrbnik v evangeliju še otrok. Vsi ti veliki in mali »oskrbniki« imajo samo en cilj življenja: od dobrin tega sveta si kolikor mogoče veliko nagrabiti. To so otroci tega sveta, ki živijo samo tuzemsko. Za tem življenjem ni nič. Tema. Milijoni in milijoni se oklepajo tega mišljenja: bogati in reveži, gospodje in hlapci, delodajalci in delavci. Vsakemu se seveda ne posreči, da postane »krivični oskrbnik«. Vsem pa je skupno: neizmerno hlastanje po dobrinah. Ne glede na posledice! Ta lakota po sreči, veselju in uživanju pahne tiste, ki nimajo ničesar, med zavržene. Ljudje, ki nimajo nič ali malo in imajo miselnost »krivičnega oskrbnika«, so izročeni obupu, ker se smatrajo za oropane ter vidijo v vsakem, ki kaj poseda, roparja in oderuha. Pa poglejmo Kristusov nauk, ki je ravno bogatine najbolje pomiloval. Takoj vidimo prepad med »otroci tega sveta« in božjim kraljestvom. Pri »otrocih tega sveta je tisti radikalen, ki prisega izključno na tuzemsko srečo. Zato pa vidijo v krščanskem pojmovanju, ki bogataše pomiluje, ne pa zavida, oslabljenje komunistično-proletarske ofenzive. Sedaj razumemo, zakaj pravijo, da krščanstvo podpira kapitalizem. Kdor pozna samo in edino ta svet, odklanja pa vsako stremljenje duha po višjem, zlasti po onostranskem življenju, temu je beseda o transcendentalnemu svetu nesmisel in ovira. Med tema dvema nazoroma ni kompromisa. Tu trčita dva svetovna nazora neusmiljeno drug ob drugega od svojih prvih početkov pa do zadnje podrobnosti.

Zmota, v kateri se nahajajo milijoni, je ta: da obstoja boj med krščanstvom in raznimi gospodarskimi strujami. V resnici pa je boj med krščanskim nazorom odrešenja in med brezbožnim materializmom. In samo zato je boj, ker smo prepričani, da drvi človeštvo brez vere, brez zveze z Bogom, brez prvenstva duše v počasno, a dosledno pogubo. In vemo, da se bodo podrle vse trdnjave, ki jih človeštvo gradi zoper Boga in bodo pokopale človeštvo pod razvalinami. Komuni-

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Viničarji

Še o selitvi.

Po naših sestankih in po člankih »Delavske Pravice« se je neštetokrat poudarjalo, da je med delavstvom potrebna največja medsebojna vzajemnost in tovarištvo. Posebej med organiziranimi viničarji bi moglo biti tovarištvo v vsakem oziru naravnost vzgledno. Vidimo pa žal, da nekateri ne poznajo soviničarja za svojega tovariša, sebi enakega, da bi s tem, kar njim ne prija v lastnem interesu, tudi drugim ne povzročali zla.

Ravno zdaj, ko klopotci oznanjajo konec viničarskega leta, ko se bo šlo za nove pogodbe in za nove službe pri nekaterih, stoji sebičnost takih gotovih viničarjev na višku. Če je znano, da ima kateri viničar boljši položaj, ki dostikrat izvira le od lastne viničarjeve varčnosti in smotrene gospodarnosti, že vzbudi to pri nekaterih zavist in nevoščljivost. Izrodki tega so tisto zahrbtno obrekovanje in izpodrivanje pri gospodarju takega boljše stoječega viničarja, katero se sicer po navadi konča z debelo blamažo in dolgim nosom, včasih pa ima tudi svoj izdajalski uspeh. Nekateri viničarji so celo tako hudobni in neumni, da se ponujajo za manjšo plačo in bi vse storili zastonj, samo da bi podlezli svojega tovariša. Take reči, katere niso bile viničarskemu stanu nikoli v korist in ugled, se ravno sedaj zopet dogajajo vsepovsod, posebej od strani takih, ki niso člani svoje strokovne organizacije. Nikdar se na ta način ne more položaj viničarjev zboljšati, ker ga taki nezavedni tovariši po lastni krivdi še poslabšujejo in tako rekoč sami od sebe porivajo v stran. Tisto, kar bi njim moglo največ koristiti in njim iz bednega položaja odpomoči, pa je **stanovska vzajemnost in solidarnost vseh viničarjev.** Tega ne poznajo. Ne nevoščljivost, ampak radost in veselje nam mora biti, če vidimo, da nekateremu med nami boljše gre, da ima morda boljšo službo in pravičnejšo plačo. Bodimo zares bratje in tovariši vsaj mi, kateri smo člani »Strokovne zveze viničarjev« in to idejo pokažimo ob vsaki priliki in napram vsakomur. Saj samo s tem bomo zmožni pomagati sebi in tudi vsakemu tovarišu, ki se mu gode krivice, če se bomo solidarno zanj potegnili in s silo organizacije se zanj borili. Če se mnogim med nami slabo godi in to ne po lastni krivdi, tedaj bo najlepše za nas, če mu skušamo pomagati vsaj s prijaznim tovariškim občevanjem, namesto s prezirljivim in zaničevalnim pogledom, ne radi kakšne nepoštenosti, ampak zato, ker je siromak. Ne posnemajmo modernosti kapitalistične vzgoje, po kateri se spoštuje in ceni le premožen človek, in ne zaradi njegove osebnositi kot človek, in ne zaradi njegove osebnosti kot in posestva, ki ga slučajno ima. Ravno mi, ki smo reveži, ki živimo sproti iz rok v usta, ki smo izkoriščani do mozga, nikjer upoštevani, razdejani, ravno mi se moramo najbolj okleniti drug drugega in si biti vsi medsebojno zvesti vsepovsod, če hočemo, da nas kapitalistični moloh ne požre žive z otroci vred. **In zdaj, ko gre za nove službe, ravno zdaj si bodimo taki resnični tovariši,** nikakor pa ne hijene v človeški podobi. Kjer je slaba služba, kjer se je slabo in krivično z dosedanjim viničarjem ravnalo, kjer se viničarji pogosto menjavajo, tam **naj noben viničar ne gre blizu.** Naj bo viničarija rajši prazna, kakor jih je že veliko praznih. Kjer pa viničarju boljše gre, tam ne izpodkopujmo, ker je **največja sramota in greh** drugemu škodovati, ali ga celo uničiti. Kajti maščevanje in predvsem božje maščevanje nad takim človekom gotovo ne izostane. **Toraj več sloge in več zavesti, več bratstva in krščanske ljubezni posebej v vrstah organiziranih, pa bo naša moč večja, porast in uspehi strokovne organizacije silnejši in s tem boljša bodočnost za nas vse.** To je treba imeti pred očmi, posebej sedaj v času nervoznega spreminjanja viničarskih služb in pogodb in zato nikakor ne bodo odveč te vrstice, ki sem jih napisal. — Andrej Mir.

Sv. Tomaž pri Ormožu. Dne 30. avgusta se je vršil prvi sestanek za strokovno organizacijo viničarjev, katerih je v tem kraju okoli sto družin. Velike zapreke so delali našim prvim pokretašem nekateri kmetje, ki nikakor ne morejo tega razumeti, da bi se tudi viničar smel organizirati. Največ je pretrpel naš agilni tovariš Pfeifer Matija. Ko so morali tem nasprotnikom celo na odločilnem mestu povedati, da imajo viničarji pravico organizirati se in da je »Strokovna zveza viničarjev« s sedežem v Ljutomeru od višjih državnih oblasti priznana, tedaj ko so dobili tako rekoč dolgi nos, je nastal mir. Na sestanku je govoril tov. Peter Rozman in so se vsi navzoči do slednjega vpisali v organizacijo. — Živela borba in zavest tomaževskih viničarjev!

Rudarji

Huda jama. Sestanek rudarjev bo v nedeljo, 13. t. m. ob 8. dopoldne v hotelu »Savinja«. Tovariši vsi do zadnjega na sestanek!

Kovinarji

Guštanj. V naši tovarni se že nekaj let sem prakticirajo prisilni dopusti. Sicer ne vem, ako so docela upravičeni in to posebno za take, ki živijo iz rok v usta. Za naše ljudi ni kruha, za razne inozemce, pod pretvezo, da so nenadomestljivi, se pa podjetje trudi na vse načine, da bi jih obdržalo v službi. Popolnoma jasno je, da imamo v tovarni več delavcev, ki niso nič manj kvalificirani oz. sposobni upravljati odgovornejša mesta kakor inozemci. Sicer pa bi moralo v smislu zakona podjetje skrbeti, da da možnost našim ljudem, da se takih del naučijo. Seveda tega podjetje ne dela, ker bi potem ne imeli kontrole nad delavci kot je to dosedaj.

V tej težki krizi, ko je toliko naših brez dela in zaslužka, pač ni potrebno, da se nastavljajo tuje moči oz. se jim podaljšuje dovoljenje za bivanje. Kovinar.

Jesenice—Javornik. Kako je s kol. del. pogodbo? Kaj se dela na tem? Tako se stalno vprašujemo. Vse skupaj se vleče kot rdeča nit, ki je ni konca. Kmalu bo leto dni, kar smo v tem brezpravnem stanju. Ako je res, kar se trdi od strani podjetja, da se čaka na obrtni zakon, tedaj bomo lahko čakali še dolgo.

V interesu delavstva, kakor tudi podjetja je, da se to vprašanje čimprej reši. Zima je pred vratmi. Hočemo samo to, do česar imamo vso pravico. Kovinar.

Krekova mladina

Zbor naše mladine

V nedeljo, 6. septembra se je vršil v Ljubljani v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev redni zbor Centrale Krekovih družin, centrale krščanske socialistične mladine. Zbor je bil lepa manifestacija delavskega mladinskega pokreta.

Ob udeležbi zastopnikov družin, Jugoslovanske strokovne zveze in številnih tovarišev in tovarišic je otvoril zbor tov. Langus Joža, starešina C. K. D. Uvodoma je pozdravil delegate in prešel na dnevni red.

Iz poročil odbornikov posnemamo: Tajniška delo — poročal je Koprivec Matic. — Dalje je poročal tov. Preželj Franc, blagajnik — o denarnem poslovanju Centrale. Vsak delegat je prejel na vpogled prepis bilance. Za Borce je poročal tov. Slak Joža. Omenjal je stanje posameznih enot in o uspehu taborenja v Martuljku.

Daljše poročilo je podal tov. Langus Jože.

Po kratki debati so bila poročila soglasno odobrena.

Za nadzorstvo je poročal tov. Žumer Srečko, da so pregledali vse poslovne knjige in našli vse v redu. Predlaga, da da zbor odboru absolutorij s pohvalo. Predlog soglasno odobren.

Volitve.

Pri volitvah je bila predlagana samo odborova lista. V novi odbor so bili izvoljeni spodaj navedeni tovariši, ki so se pozneje konštituirali takole:

Starešina: **Rozman Joško**, tajnik: **Koprivec Matic**, blagajnik: **Preželj Franc**, odbornik za Borce: **Slak Jože**, odbornika za prosveto: **Butinar Jože**, odbornik za organizacijo: **Culker Franc**. V nadzorstvo so izvoljeni: **Žumer Srečko, Langus Joža in Pitako Vilko.**

Predlogi.

Nato so bili sprejeti predlogi, ki jih je predložil v sklepanje odbor in sicer: glede podpornih članov, verskega življenja in duhovnih vaj, borčevskih sekcij, tečajev in izleta. Sprejet je tudi nov tekmovalni red za tekme dela.

Sledili so samostojni predlogi posameznih družin.

Tov. Rozman Joško predlaga resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta in se glasi:

RESOLUCIJA.

Vzgoja in duhovna skupnost.

Delavska mladina, zbrana na rednem letnem občnem zboru Centrale Krekovih družin se v polni meri zaveda svojega važnega poslanstva. Naloge, ki jih ji v pogledu **dela in vzgoje**, za pravice trpečega delavstva nalaga krščanski socializem, so ji najsvetejše.

Zato izjavlja centralni občni zbor Krekovih družin, da je **najvišja naloga** delavske mladine oz. njene organizacije Krekove družine, da goji **duha skupnosti.** Da usmerja vse svoje delo in hotenje za tem, da da krščansko socialističnemu delavskemu pokretu idealnih pobornikov. Ker le oni bodo sposobni nesebično delati po svoji vesti in svojih močeh na izboljšanju splošnega položaja delavstva v smislu Kristusovih načel.

Povdarjamo, da gre naše stremljenje v pravcu kar **najtesnejšega sodelovanja z Jugoslovansko strokovno zvezo, matico našega krščansko-socialističnega strokovnega pokreta.**

Spajati eno z drugim, dajati duševnega pogona in idealnega poleta, vpeljavati mladino v delavnico našega trudapolnega življenja — je naš cilj. Da bo ostala zvesta in vredna voditi kulturno, strokovno in gospodarsko naš delavski stan. **To je naša najbolj vzvišena in sveta naloga.**

Na delo za dvig in porast duhovne in delovne skupnosti našega mladega delavskega gibanja!

Prosimo Večnega, naj nam da moči in volje, da pri tem težkem delu ne obnemoremo.

Živi delo, čast mu!

Pri slučajnostih so bili še razni razgovori glede dela po družinah.

Delavski tabor

20. septembra t. l.

pri

Sv. Križu nad Jesenicami

„Osnovna načela krščanskega socializma

To je prevažna knjiga, ki jo je izdala pred kratkim naša »Delavska založba«. Knjiga vsebuje znamenito papeževo okrožnico »Rerum novarum«, ki tvori temeljne točke krščanskega socialističnega programa. Knjigo je napisal naš prvi sociolog tov p. dr. Angelik **Tominec** (Atom) v poljudno-znanstveni obliki, tako da jo more s pridom čitati vsak delavec in delavka. Vsak naš tovariš naj ima to knjigo! Kajti odgovarja mu v načelnem pogledu v glavnem na vsa zamotana socialna in gospodarska vprašanja našega časa. Prav gotovo naj si nabavijo to knjigo prav vsi funkcijonarji in odborniki naših organizacij. Ona jim bo vodnik v težkih borbah z najbolj raznobarvnimi nasprotniki. Cena knjige je za člane »Krekove knjižnice« globoko znižane.

---

zem, socializem, kapitalizem, to so gospodarski sistemi. Iz našega stališča je kapitalizem zato nemoralen, ker greši zoper pravico in zoper največjo zapoved: ljubezen. **Saj se ne borimo zoper razne sisteme kot take, ampak zoper svetovni nazor, ki človeštvo pri tem ali onem sistemu trga od Boga.** Zoper nazor izključno le tuzemske sreče. **Ta nazor ni zrasel iz vrst delavcev, ampak iz vrst prenasičenih ljudi, ki jim je bila vera v Boga in njegovo postavo ovira v radikalnem izkoriščanju ubogih. Tako so mogli, osvobojeni od božjih postav in postave vesti, postaviti nov nazor, ki stremi v prvi vrsti samo za dobičkom, proletarizacija milijonov pa jim je popolno postranska stvar. Tem bolj tragično je, da oznanjujejo ta nazor delavstvu kot evangelij.**

In mi, otroci luči? O, ko bi se mogli po pravici in v dejanju lahko imenovati otroci luči. Tiste luči, ki nam jo je prinesel Kristus, ki smatra ta svet samo za prehod, za most, za potovanje in povratek v domovino. Po njej se vse tuzemsko ravna, ali bi se vsaj moralo ravnati. V njej moramo človeštvu dokazati »pravico in mir in veselje« (Rim. 14, 17), ki je povsod tam, kjer gradijo otroci luči življenje. Človeštvo bi rado videlo odrešenje, ne, vsaj slišalo o njem govoriti. Ozdravljeno človeštvo po Bogu. Prosto krivic, oderuštva in trdosrčnosti. Mi, otroci luči, živimo zato, da gradimo novo, čisto in boljše človeštvo. Ne v besedah, ampak v dejanju. Luč Kristusova je močna in silna dovolj. Samo pokazati je treba, da preustvarja vera v Boga Očeta, v pravičnega Boga, v krščanstvo in njega načela ter zapovedi, vse bogataše v pravične oskrbnike božjih zakladov in vsakega, tudi reveža — in tega v prvi vrsti — v našega brata.

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturno - zgodovinski pomen Marxove kritike kapitalizma.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje)

Nekoliko pozneje se je izjavil zgodovinar profesor Henrik Sybel, ravnatelj državnega arhiva v Berlinu v nekem predavanju tako: »Najpomembnejši med duševno odličnimi voditelji delavcev nikakor ni Lassalle, marveč je najobsežnejši in najznamenitejši duh Marx, pisatelj večjega dela »Kapitala«, v katerem je temeljito orisal naziranje in zahteve svoje stranke. Marx ni na noben način proletarec, ampak je sin judovskega meščana (v resnici je sin pruskega justičnega svetnika, ki je prestopil iz judovske veroizpovedi k protestantizmu) in je priden učenec Heglove filozofije. Ko se je pred 20. leti naselil v Londonu, je proučeval z izredno in neumorno pridnostjo razmere angleške industrije, nastoj in porast njenih posameznih panog, položaj različnih delavskih razredov, medsebojno razmerje med industrijo in poljedelstvom. To raziskovanje je raztegnil daleč nazaj v preteklost, prevrat tamkajšnjih življenskih razmer je preiskoval na podlagi odkritij 15. in 16. stoletja s čimer je mogel zajeti izvor sedanjih razmer v veliki, zgodovinski zvezi. Pri tem je eden izmed najtemeljitejših poznavalcev narodno-gospodarske literature v vseh evropskih državah, tako da se je lotil svoje naloge dobro pripravljen iz teoretičnega in praktičnega stališča... Njegovo razlaganje je jedrnato in dovršeno v najvišji meri. Kdor prizna njegove prve stavke, bo moral brezpogojno priznati njegove sklepe... Toda prvi stavek je napačen. Ta se glasi, da je človeško delo kot tako vir in merilo vrednosti. V resnici je pa delo vir in merilo vrednosti le v razmerju človeških potreb. — Stalno merilo menjalne vrednosti ni le trajanje ustvarjajočega dela, ampak razmerje tega med nagonom do potreb, katerim naj na ta način zadostimo.«

»Ni knjige, katera bi bila bolj vredna branja za tistega, ki ima srce za splošni blagor in za bedo nesrečnih, kakor je Marxova.« Vendar trdi drzno gospod Sybel: »Marxova teorija je brez vrednosti, je neutemeljena.« Toda je dovolj temeljit, da ne bi vsaj čutil, da ni dokazal te »neovržljive« sodbe in da je tudi ne more dokazati; je pa tudi dovolj pošten, da prizna na koncu: »Bila bi pogubna zmota, ako bi proglasili znanstveni spor za končan, Marxove in Lassallove nauke pa za že davno dokazano neumnost. In še hujša napaka bi bila, če bi hotela iti naša praksa preko dejstev človeške bede ki sta jih označila ta dva moža, in sicer z izgovorom, da je obstojala revščina na svetu že od nekdaj. To bi pomenilo strašno revolucijo priklicati in jo hkrati opravičiti. Nasprotno. Kakršne so danes razmere, je naloga vsakega resničnega prijatelja svoje dežele, da deluje z vsemi duhovnimi in nravnimi sredstvi na to, da bi se postavilo razmerje med delodajalcem in delojemalcem na podlago medsebojnega prijateljskega sodelovanja. — V svojem temelju ogrožena družba ima še vedno dovolj sredstev na razpolago, da odvrne nevarnost in da vpostavi mir. Posrečilo se bo pa le tedaj, če umeri najvišje sile človeštva proti veliki nalogi.«

Ivan Scheel, takrat profesor državnih ved v Brnu, sedaj tajni vladni svetnik v Berlinu, je izjavil leta 1873.: »Marxovo delo spada neoporečno med najvažnejše, kar je bilo v novejšem času ustvarjenega na polju politične ekonomije.«

Leto pozneje je pisal Scheel v »Listih za literarno vedo«: »O Marxu vladajo v v veliki publiki precej čudne predstave; vsekakor pa ne toliko med ljudstvom, med delavci, od katerih precej velik del pravilno ocenjuje duhovno delo glavnega znanstvenega zastopnika njihovih razrednih interesov, kakor pa med tistimi krogi, med katerimi so tudi bralci teh listov. Dejstvo je, da ni med izobraženo publiko Nemčije za nobeno vedno tako malo tvorne simpatije, kakor za socialno vedo. Momentano je seveda veliko bolj prikladno neprijetnega pojava odkrižati se z nekaj frazami o komunizmu, o kanalijah, z razpustitvijo društev, konfiskacijo, kakor pa gibanje resno proučevati in odstraniti njegove vzroke, mesto znamenj bolezni.« »Z ozirom na izobražence deli Karl Marx, najučenejši in najizvirnejši narodno-gospodarski raziskovalec sedanjosti isto usodo kakor socialno gibanje. Zadostuje jim, da vedo, da je duševen ustvaritelj rdeče internacionale, čije filozofija se, kakor znano, koncentrira na petrolej; tudi vedo, da je bodisi iz neumnosti bodisi iz osebne nadutosti —, v svojih spisih razvil komunizem; mogoče vedo tudi to, da nosi njegovo glavno delo naslov »Kapital«. Toda ta knjiga ni doživela svoje druge izdaje po zaslugi izobraženega občinstva, ampak po zaslugi strokovnjakov in delavcev«.

———

Venceslav Winkler:

Zgodba o suknjah

Dobri ljudje so na svetu in lepe suknje. Takih pa kot jih je nosil Grigorjoška še nisem videl.

Grigorjoška je zdaj gospod. Včasih je bil nekaj manj.

Najprej je bil hlapec pri mesarju Kodeljeviču. Od jutra do večera hlapec. Delal je hudo sebi in drugim. Klel in pil. Da je še kaj drugega na svetu, tega ni pomislil. Navzgor si prav za prav niti pogledati ni

Peter Lombardo:

Položaj delavstva postaja vedno obupneiši

Iz vseh strani prihajajo glasovi o novih redukcijah delavstva. Znižanje plač in poslabšanje delovnih razmer v splošnem je na dnevnem redu. Delodajalci, pa najsi so obrtniki ali industrijalci, izrabljajo obstoječe neurejeno gospodarstvo v to, da na celi črti napadajo delavstvo in mu skušajo odvzeti njegove gmotne in socialne pravice. To krizo smatrajo za dobrodošlo, ker jim je za sredstvo za razveljavljenje delovnih kolektivnih pogodb, pa tudi za kršenje delavske socialne zaščite.

Najobupnejše razmere se nam odkrivajo pač med rudarji TPD. Tu je kapitalistična družba do najskrajnejše meje izvedla svoje namene. Beda in glad sta med rudarji zagospodovali z vso svojo oblastjo. Neizprosno upropašča telesno in duševno desettisoče rudarskih družin. Zima se približuje urnih korakov. Nova kalvarija rudarjev. Ni obleke, ni obutve, ni niti najpotrebnejše hrane. Otroke kliče šola, treba je knjig, šolske potrebščine, obutve in tople obleke. Kje naj vzamejo rudarji vse to, ko jim ne morejo dati niti najnujnejše hrane. Zastonj je v takem položaju govoriti o dobrodelnosti in miloščini. Pri toliko tisočih stradajočih dobrodelnost ne pomeni nič. In dalje. Zakaj naj bi delavoljni in delazmožni rudarji čakali na miloščino? In končno. Od kje naj pričakujejo miloščino? Morda od tistih, ki sami niso v dosti ali nič boljšem položaju? Morda od tistih, ki direktno in indirektno nosijo krivdo za ta obupni položaj rudarjev? Rešitev rudarjev iz njihovega obupnega položaja je samo v tem, da se jim da možnost zaslužka. To pa je v rokah TPD. Tu je treba zastaviti vse sile in če so privatne sile prešibke, mora storiti svoje tudi javnost. Dokazano je, da bi TPD brez težkoč odvrnila to veliko nesrečo rudarjev. Toda družba tega ni storila, nasprotno je že do skrajnosti izmozganemu rudarju naprtila še novo breme z redukcijami plač. Sto in stomilijonskih profitov, izžetih iz rudarskih žuljev, je spravila TPD, rudarji pa naj gredo prosjačiti miloščine. To je škandal brez primere. Škandal za TPD in vso kulturno javnost.

Prav nič boljše se ne godi tudi delavstvu v ostali naši industriji. Če bi hoteli natančno premotriti položaj delavstva v drugih industrijah, bi se nam odkrile v marsičem še gorostasnejše razmere, kot vladajo med rudarji.

Združene papirnice so po zgledu TPD pričele preganjati delavstvo. V obratu Goričane že celo leto obratujejo z majhno izjemo le tri dni v tednu. Izvršili so tudi znatne redukcije. Tudi sedaj preti, da bo odpuščenih večje število delavcev. Mnogo med temi delavci jih je, ki so že 15, 20 in tudi 30 let zaposleni v tej tovarni. Nihče ne vpraša, kam bodo šli sedaj ti delavci v jeseni svojega življenja. Vse to kapitalistično družbo ne briga. Ona vidi le eno, in to so **profiti.**

Usnjarji.

Že celo leto stoji usnjarska tovarna Karola Polaka na Vrhniki. Tudi danes še ni nobenih izgledov, da bi se pričelo zopet obratovati. Delavstvo, ki je bilo v tej tovarni zaposleno, po večini še ni našlo nobene primerne zaposlitve. Tem odpuščenim so se pridružili tudi številni **lesni** delavci pri raznih lesnih obratih na Vrhniki. V zadnjem času se je armada brezposelnih povečala z odpuščenimi delavci v opekarni Jelovšek. S tem je skoroda polovico vrhniškega delavstva brezposelnega.

V čevljarski tovarni v Tržiču Mally Demberger je bilo pred nedavno odpuščenih zadnjih 30 delavcev, ki imajo 20 do 40letno zaposlitev v tej tovarni.

Tekstilno delavstvo.

V tekstilnih tovarnah do sedaj še ni bilo znatnih redukcij, razen v predilnici v Litiji. Zato so pa plače tekstilnega delavstva skrajno mizerne. O drugih težnjah tekstilnega delavstva, šikaniranju in izrabljanju od strani predpostavljenih, ki so po večini inozemci, bi mogli napolniti celo knjigo. Zlasti je treba poudariti nevzdržne razmere v tekstilnih tovarnah v Kranju, Kočevju, Litiji, Mariboru in Jaršah. Tem se priključi še cela vrsta pletilnih obratov. Delavstvo v teh obratih je popolnoma izpostavljeno na milost in nemilost gotovih priganjačev. Za vsak najmanjši nedostatek se jim nalaga občutna kazen in odpust.

Lesno delavstvo.

Tu bi veljale iste besede, kot smo jih izrekli za rudarje. Sto in sto lesnih, zlasti šumskih delavcev je že celo leto brez vsakega zaslužka. Po večini so ti delavci podeželski kajžarji in gostači, ki so poklicni lesni delavci s številnimi družinami. Ostale, ki so še zaposleni, pa so pripravili delodajalci skoro ob vse zaščitne pravice. S krivičnimi pogodbami lovijo delodajalci delavce, da jim delajo 12 in 14 ur dnevno za borih 30 do 40 dinarjev. In še teh ne dobijo vsakokrat v redu izplačane. V Bohinju imajo lesni delavci nad 60.000 Din zaslužka pri tvrdki Mrakič, ki je pred meseci prišla v konkurz. Delavstvo je na račun zaslužka naredilo dolgove, sedaj pa teh dolgov ne more plačati, ker nima ne zaslužka in tudi ne več tedenskega plačila za že izvršeno delo.

Če se poglobimo v splošni položaj delavstva, bomo spoznali, da se približujemo časom, ki nam morajo dati misliti. V sredi gospodarska kriza. Krog in krog pa grozne posledice, ki jih preživlja delavstvo. Vprašanje je, če jih bo delavstvo moglo prenesti.

Joško Rozman:

Peti delovni teden

Problem brezposelnosti postaja vedno težji. Cel svet pretresajo kriki brezposelnih mas: Dela — kruha nam dajte! Amerika 10 milijonov, Nemčija 4 milijone brezposelnih itd. Številke rastejo v nedoglednost.

Predlog delavskih strokovnih organizacij, da naj se v svrho ublažitve preteče katastrofe glede brezposelnosti uvede 5 delovni teden, je dosedaj še povsod naletel na gluha ušesa. Toda kolikor dalje se bo to zavlačevalo, toliko kritičnejši trenutki bodo v tem pogledu nastajali. Gigantska stavba kapitalističnega liberalizma se maje v svojih temeljih. Teorija menschesterskega liberalizma z David Rikardovim železnim zakonom postaja bič, ki tepe vso človeštvo. Brezmejno bogastvo na eni — strahovita revščina in obup na drugi strani.

Kakor je moral priti 8-urnik, priborjen seveda z ogromnimi žrtvami, tako bo moral nujno slediti tudi 5 delovni teden. Prej ali slej!

Kaj storimo v tem pogledu pri nas? Zelo malo. Ugotovili smo že, da so podpore tako malenkostne, da jih pri reševanju te krize ne moremo vzeti resno v poštev. Privatna inicijativa — karitas — kaplja v morje. Sicer pa imajo ti ljudje pravico do dela — do kruha — do primerne eksistence in ne samo do miloščine. To naj javnost pri svojih razpravah v tem pogledu ne pozablja. Tedaj, kakšen efekt bi prinesel 5 delovni teden za delavstvo in gospodarstvo Dravske banovine?

Po statističnih poročilih imamo pri nas na podlagi zavarovanj pri OUZD, bratovskih skladnic, trgovskem podpornem društvu in železničarskem humanitarnem fondu zavarovanih ca 115.000 delavcev. Vzemimo, da je povprečni zaslužek tega delavstva Din 32.— za eno osebo dnevno, kar bi tedaj znašalo, da zasluži naše delavstvo mesečno ca 92 milijonov Din.

Ako bi se uvedel 5 delovni teden bi pri nas lahko zaposlili na vsakih 100 delavcev ca 15 brezposelnih delavcev. To se pravi, da bi bilo možno pri 5 dnevnem delovnem tednu zaposliti pri nas ca 17.000 delavcev. Ker pa nimamo pri nas tako visoke brezposelnosti, uradna statistika namreč izkazuje okrog 6000, h katerim pa lahko pribijemo še 50%, ker se vsi ne prijavljajo, bi bilo to okrog 9.000 brezposelnih. Sicer bi pa vsa podjetja tega ne prenesla in se radi tega lahko znižajo številke na 9.000, in ne 17.000, ki bi jih po uvedbi 5 delov. tedna lahko zaposlili, za kar bi ti delavci obremenili naše gospodarstvo za ca 8 in pol milijona dinarjev z zavarovalnino vred.

Vemo, da bodo vsi pridobitni krogi stalno trdili, da je vsako stremljenje delavcev v tem pravcu utopija, ki se ne da izvesti. Sicer ni namen te razprave, da bi ugotovili, v kolikor in na kakšen način bi mogli to idejo izvesti. Vendar pa je gotovo: Nekaj bomo morali ukreniti. Kaj je tedaj boljše? Da celotno narodno gospodarstvo trpi in ne more nikamor, ali da začnemo z večjimi deli, katere naj bi podvzela država, kakor tudi privatniki. S tem bi se povečal skupni zaslužek delavstva in njegova kupna moč, o kateri danes ravno pridobitni krogi trdijo, da je padla pod minimum.

Socialna in gospodarska politika

Drugi kongres katoliške delavske internacionale v Utrechtu. Ta internacionala se je ustanovila leta 1928 v Kölnu. Njena ustanovitev je bila plod razgovorov voditeljev posameznih katoliških delavski strok. organizacij v letih 1923 do 1927. Prišli so do prepričanja, da je **združitev katoliškega organiziranega delavstva v svrho enotnega in skupnega** sodelovanja nujna zahteva sedanjih razmer.

V času od 4. do 6. t. m. se je vršil drugi kongres katoliške internacionale. Dnevni red je bil sledeči: **1. Enciklika quadragesimo anno in njen pomen za delavsko gibanje. 2. Ozdravitev gospodarske krize je mogoča le na podlagi nravnega reda. 3. Mednarodno gibanje brezbožnikov in protiakcije katoliških delavcev.**

Poročila o poteku kongresa še nimamo. Toda iz prijav je bilo razvidno, da so poslale svoje delegate skoraj vse katoliške delavske organizacije, tudi tiste, ki se še niso priključile internacionali. Istotako so prišle na kongres osebnosti, ki so se posvetile proučevanju delavskega gibanja in ki so v vseh socialnih vprašanjih dobro poučene. Katoliške inozemske delavske organizacije so priredile delegatom pozdravni večer. Za 6. september je pa bilo predvideno veliko delavsko zborovanje. Računali so, da se ga bo udeležilo najmanj 50.000 oseb.

Francija se v bakru emancipira od Amerike. Francoska elektrometalurgična družba Dives razpolaga v Le Palais z elektrolizo, ki je opremljena za letno kapaciteto 15.000 ton bakra, a ni mogla doslej primerno obratovati, ker ji je manjkalo potrebne bakrene rude. — Dives je ustavila zato sedaj v Compagnie Générale d'Electricité družbo Electro-Cuivre (cuivre je baker), da se udeleži izkoriščanja bolgarskih in švedskih nahajališč bakrene rude in tako ustvari temelj za elektrolizo. Ker je francoski kapital interesiran tudi pri bakrenem rudniku v Jugoslaviji, se računa s tem, da se bo Francija v doglednem času emancipirala od diktata ameriškega bakrenega kartela.

Novo ustavo kraljevine Jugoslavije je proglasil 3. septembra kralj Aleksander I. — Ustava zagotavlja vsem državljanom enake pravice in dolžnosti. Za-

---

upal. Človek je takole pritisnjen k tlom, samo blato vodi in smeti, svetlobe nikjer, še kar je bleščečega, je samo odsev pravega solnca na pločevinastih odpadkih. Prezirali so ga. Otroci, ker je bil grd in osoren, odrasli, ker jim je bil preveč tuj. Takrat je nosil navadno suknjo. Dolgo je hranil zanjo. Lepa ni bila, ampak je bila njegova. Za gospodo seveda ni bila, grela je pa dobro. Nazadnje se mu je še zazdelo, da je srečen v njej. Pa preveč je tudi ni nosil. Vroče mu je bilo od dela. V takih trenutkih je bil hud. Od človeka do človeka je šel v mislih, vse je obredel, kar jih je poznal.

»Grigorjoška, Grigorjoška!« je zapel gospodar, ko ga je videl, da se je zamislil.

Fant se je zbudil in zagodrnjal. Svet ni prav urejen. Niti misliti ne sme, kadar hoče. Tako lepo je bilo. Nekje daleč je bil, prav daleč, tako hišo je imel kot gospodar, prav tako je hodil in se smejal in klical:

»Grigorjoška, Grigorjoška!« . . .

Tak je bil Grigorjoška, ko je bil hlapec. Potem je zlezel nekam više. Postal je vajenec in nato pomočnik. Takrat je zavrgel staro suknjo. Preveč je bila že obnošena. Hotel je biti dober in jo je podaril beraču. Novo si je napravil. Lepše je bila umerjena, bolj po modi. Tudi ovratnik je kupil. Prešerno je hodil po cesti, otroci se ga niso več tako bali. Ljudje so mu prijazno kimali. Tudi z gospodarjem se ni več kregal. Saj je gospodar revež. Dolgo pot je prehodil, predno je postal človek. Vsakdo ima prehoditi tako pot. Grigorjoška je mlad, svet je odprt pred njim. Zdaj ni več hlapec. Takoj je začel prezirati hlapce. Po vinu smrdijo in po hlevu.

Pretekla so leta in je Grigorjoška spet zamenjal suknjo. Postal je mojster in je začel na svoje. Kupil je lepo suknjo z baržunastim ovratnikom. Postal je pošten in delaven človek. Vsaj časopisi so pisali tako, ko je začel z obrtjo. Meso je bilo drago, denar se mu je natekal, da je zgradil lepo hišo. Potem je spoznal, da je na svetu dolgčas in se je še oženil. Bilo je lepo in veselo na svetu. Imel je pomočnike in hlapce. Tudi preklinjal ni več toliko kot včasih. Pobožno je hodil v cerkev, dajal je za reveže in narodne potrebe.

»Grigorjoška, Grigorjoška!«

Včasih je mislil, da je svet narobe urejen. Glasno je oznanjal, kako je hudo. Takrat je bil še hlapec. Mladi hlapci imajo zmeraj čudne misli. Zdaj je pa spoštovan, ugleden mož. In srečen je.

»Svet je tak, da je prav za nas vse. Treba je le prav pogledati pa vidimo lepoto. Razorjemo se pa, razorjemo. Vse gre naprej. Ampak zmeraj moramo računati na tisto, kar je in tisto vzeti za dobro. Saj je vse dobro. Sami nikar ne obračajmo, bo že brez nas našlo življenje svojo pot.

V politiko se Grigorjoška ni mešal, a so ga vendar hoteli imeti za poslanca. Ugleden mož, spoštovan mož. Dolgo se se je branil, potem se je udal. Mirno, dostojanstveno je stopil v veliko dvorano. Marsikaj so mu zamerili. Zmeraj je čakal, kam se je nagnila tehtnica. Kjer večina, tam še on. Poklicali so ga v visoke urade, človek, ki zna čakati in ne govori po svoje, je dober uradnik.

Še dvakrat, trikrat je menjal suknjo. Ko jo je zadnjič menjal, je bil že blizu smrti.

Pogreb je bil lep.

Tudi zapuščina je bila lepa. Največ je bilo sukenj, vse, razen prve, ki jo je podaril beraču. Tudi tisti berač je prišel k pogrebu. Hoteli so mu pokloniti novo suknjo, češ, da je njegova že stara, toda ni hotel.

»Do smrti bom živel s to«, je počasi povedal. »Nimam take navade, da bi nosil vsak teden drugo suknjo.«

Ničesar niso odgovorili dediči.

Tudi niso imeli časa.

Po časopisih so se začeli prepirati, katera pokojnikova suknja je najlepša. Težko je bilo presoditi. Nekatere so bile stare in oguljene, druge še skoraj nove. Učenjaki in časnikarski poročevalci so hodili okoli dedičev. Malo je manjkalo, da niso začeli znanstvenih razprav in knjig pisati o tem.

Svet je pa živel naprej in se ni nikjer poznalo, da je kdaj živel Grigorjoška in da je umrl.

Miru pa še ni bilo.

Nazadnje je vstal star modrijan in presodil, da je tista suknja najboljša in najtrdnejša, ki jo je Grigorjoška podaril beraču. Tisto suknjo je nosil berač noč in dan in jo misli še nositi do smrti in prav zadovoljen je z njo.

Nekaj časa so godrnjali, potem je obveljala modrijanova. Nato je prepir prenehal. Zavladal je božji mir.

Pri tem je tudi ostalo.

Nihče ni hotel več govoriti o suknjah.

Grigorjoška je imel suknje. Najboljšo je podaril beraču. Tista suknja je bila prva. Vsi ljudje, ki so se prerekali zaradi sukenj, so se spomnili, da so tudi sami prvo podarili beraču ali pa jo nekam vrgli, nemara kar za plot.

Torej molčimo o suknjah.

Grigorjoški so pa postavili spomenik, lep spomenik z napisom. O suknjah niso ničesar napisali nanj. Tudi se ne spodobi.

Bil je ugleden in spoštovan mož.

Berač s tisto suknjo pa še zmeraj živi. Ne bo še umrl. Vsak dan ga lahko srečava jaz in ti. Lepo se nasmehne in nič se mu ne pozna, da je strašno, strašno star. Ko bo umrl, bo vzel suknjo s seboj.

Taka je zgodba o suknjah. Nič posebnega, hudo vsakdanja je. Mogoče ni prav, da sem ravno Grigorjoško videl, ko je toliko ljudi na svetu, ampak najbližje se mi je postavil.

Drugi pa tudi tako hitro preoblačijo suknje, da se jih niti šteti ne more.

jamčena je popolna osebna svoboda in svoboda vere in vesti. Duhovniki katerekoli vere ne smejo uporabljati duhovniške oblasti v svoje zasebne ali strankarske namene (tako zvani kancelparagraf). V mejah zakonov more vsak državljan izražati svoje mnenje v govoru ali s pisano besedo. Državljani imajo pravico združevanja v mejah zakonov, njihova društva pa ne smejo sloneti na verskih, plemenskih ali pokrajinskih osnovah. Znanost in umetnost sta svobodni. — Osnovno šolanje je obvezno. Pouk je brezplačen. — Zakon, rodbina in otroci so pod državno zaščito. Zasebna lastnina je zajamčena vsakomur, odvzeti se more le v javnem interesu proti odškodnini. Priznava se svoboda dela in delovnih pogodb v gospodarskih odnosih, država pa ima pravico in dolžnost skrbeti za odstranitev družabnih nasprotij. Kot posvetovalni organ se ustanovi gospodarski svet, katerega bodo tvorili zastopniki gospodarskih krogov in strokovnjakov v gospodarskih in socijalnih vprašanjih. — Zakonodajno oblast ima kralj skupno z narodnim predstavništvom. Upravno oblast ima kralj, ki jo izvaja po njemu odgovornih ministrih, sodno oblast pa imajo sodišča. — Kralj je zaščitnik narodnega edinstva in državne celote. Kralj proglaša zakone, postavlja uradnike in daje vojaške čine, Kralj je poveljnik armade, predstavlja državo na zunaj, proglaša vojno in sklepa mir, sklicuje narodno predstavništvo, ga razpušča in odreja volitve. Kralj je nedotakljiv. — Narodno predstavništvo tvorita senat in narodna skupščina. Polovica senatorjev je izvoljenih, polovico jih imenuje kralj za 6 let. Senator more biti Jugoslovanski državljan po 40 letih. Narodno skupščino tvorijo s splošno, enako in neposredno volilno pravico za štiri leta izvoljeni narodni poslanci. Narodni poslanec mora biti star 30 let. Volilno pravico ima vsakdo po izpolnjenem 21. letu. Vsak zakon morata sprejeti narodna skupščina in senat. — Ministre imenuje in postavlja kralj. — Bane postavlja kralj. Banovinski svet se voli vsaka štiri leta. Iz sebe izvoli banovinski odbor. Banovinski odbor pripravlja, banovinski svet pa sklepa banovinske uredbe, zlasti banovinski proračun, katerega mora odobriti finančni minister. — Sodišča so neodvisna in sodijo samo po zakonu. Sodniki so stalni. Ti odredbi stopata v veljavo šele po 5 letih. — Vojaška obveznost je splošna. — Ustavo more spremeniti narodno predstavništvo v soglasju s kraljem. — Do nadaljnjega ostanejo v veljavi vsi obstoječi zakoni, razen zakona o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi z dne 6. januarja 1929.

Southern Railway (Angleški južna železnica) izplačuje 15% dividendo proti 2.5% v preteklem letu.

Produkcija cinka elektrolitičnim potom znaša sedaj že 20% svetovne produkcije.

Redukcija v produkciji svinca, ki jo je določila mednarodna zveza producentov s 15% produkcije leta 1930, je bila na novi konferenci v Londonu zvišana na 20% z veljavnostjo od 1. julija t. l.

Ameriški jekleni trust je znižal četrtletno dividendo od 1.75 na 1.25 dol., kar bi odgovarjalo letni dividendi 5 dol. (lani 7). Plače in mezde hoče trust znižati na bazo, ki odgovarja konkurenčni bazi.

General Motors Comp. je dosegla v drugem letošnjem četrtletju 55.12 milj. dol. čistega dobička proti 53.38 milj. dol. v isti lanski dobi; na delnico pride 1.22 (1.17) dol.

Izvršena je bila **sprememba vlade.** V novi vladi sta med drugimi dr. Albert Kramer kot gradbeni minister in Ivan Pucelj kot minister brez listnice. Imenovan je nov pravosodni minister in več ministrov brez listnice.

Proglašen je **zakon o vinskih imenikih.** Sestaviti se morajo v 10 dneh pri občinskih uradih. Nadzorstvo vršijo sodišča.

Carinski zvezi se je Avstrija v Ženevi slovesno odrekla, da bi dobila posojilo. Isto je izjavil tudi nemški zunanji minister. — Haaško razsodišče, kjer so več tednov razpravljali, pa je z 8 proti 7 glasovom izreklo, da je nameravana carinska zveza proti mirovnim pogodbam.

To in ono

Na malo mašo je priredila »Pevska zveza« na Kongresnem trgu pred nunsko cerkvijo ob 3. popoldne pevski koncert, na katerem je nastopilo nad 2400 pevk in pevcev. Izvajali so 17 pesmi, umetnih in narodnih. Izvajanje je bilo v splošnem točno in korajžno. Dirigenta prof. Bajuk in Gašparič sta obvladala prav dobro ogromno množico, zlasti zadnji je pokazal pri moškem zboru, da spada med najboljše dirigente. Koncert je značilen tudi radi tega, ker so nastopili ljudje iz delovnih slojev. Pokazali so toliko discipline in požrtvovalnosti obenem pa toliko krasnega pevskega materijala, da morejo služiti za zgled tudi pevskim zborom v mestih.

Ljutomer. Dne 27. avgusta smo pokopali Petra Košnika, dolgoletnega oskrbnika Benediktinskih vinogradov. Pokojnik je bil daleč na okoli priljubljen, njegovega pogreba se je udeležilo veliko število občinstva. S tem se najprisrčnejše zahvaljujemo v prvi vrsti preč. duhovščini, gasilnemu društvu Radomerje, pevskemu zboru, zastopniku viničarske zveze ter vsem, ki so pokojnika spremljali na zadnji poti. Naj mu sveti večna luč. Naj v miru počiva! Žalujoči rodbini pa globoko sožalje.

Pismo uredniku

Tovariš urednik!

Nerad Te nadlegujem pri Tvojem hvalevrednem delu in bi Te tudi ne, ako ne bi zadnje dni v dnevnikih med oglasi čital nekaj, kar mi iz ozira toliko hvaleče današnje kulture ni jasno. Rad bi, da mi Ti pojasniš.

Pričetek šolskega leta je tu. V dnevnikih je vse polno oglasov, potom katerih ljubljančani nudijo dijakom stanovanja. Nekateri imajo naslednjo vsebino: »Dijaka iz **boljše** hiše sprejmem na stanovanje in hrano«. Ali »Dijaka ali dijakinjo iz **boljše** družine sprejmem na stanovanje.« Iz vsebine teh oglasov moramo razumeti, da dotičnik želi imeti dijaka bogatih staršev ali vsaj z dobro situiranim gmotnim položajem.

Kolikor vem, pomeni beseda »boljši« pri stvari v kvalitativnem oziru nekaj močnejšega, okusnejšega. Ljudi pač ločimo v boljše in slabše po njih delih.

Ali naj bo dijak delavskega ali kmetskega stanu radi tega slabši od dijaka bogatega stanu? Ali sem na primer jaz radi tega, ker sem bil povit v stare »kiklje« in ležal v stari podarjeni zibelki, slabši od tistega, ki je bil od pestunje in zdravnika negovan, ležal na mehki blazinici v okrašeni posteljici ter so mu ob rojstvu naložili tisočake v banko? Ali sta moja roditelja, ki sta v bedi in pomanjkanju s pritrgovanjem od lastnih ust vzredila devetero otrok radi tega slabša od roditeljev, ki sta morda kljub številni družini lahko ustregla vsem svojim željam? Smo morda mi, ki iz dneva v noč, iz noči v dan po tovarnah v ropotu ali vročini in dežju na poljih ustvarjamo in nimamo drugega kakor bedno življenje, slabši radi tega od vse tuje in domače družbe, ki se po Bledu in drugih naših letoviščih mesece in mesece zabava ter uživa v brezdelnosti lepoto naše zemlje?

Ali ni resnična tista pripovedka o oglarjevem in bogatinovem sinu, ki nam pove, da smo prišli vsi ljudje enaki na svet?!

Tovariš urednik! Pojasni mi ali res današnja kultura loči v boljše in slabše ljudi po premoženjskih razlikah? Ali pridnost, plemenitost in poštenje nimajo nič vrednosti? Ali se pri bogatinu ne vpošteva, kako si je pridobil premoženje? Se res vidi samo njegovo bogastvo in se ga smatra za »boljšega« človeka? Kakšen je interes te kulture na človeško družbo? Na to mi odgovori! Morda boš ustregel s tem še drugim.

Te pozdravlja Albin.

Napačno razumel. Mati pošlje svojega sinčka v mesnico z naročilom, da naj pogleda, če ima mesar telečje noge. Sinček se kmalu vrne in javi: »Mama, nisem mogel spoznati, če ima mesar telečje noge, ker je obut.«

Zelo nežen. Mlad zakonski par gre na izprehod. Ko prideta do nekega drevesa, reče žena: »Glej, dragi mož! Tukaj je drevo, kjer sva se spoznala. Zelo bi me veselilo, ko bi postavil na to drevo kakšen spominček.« — Dragi mož pa odvrne: »Preljuba, ni potrebno. Saj je že brez tega pritrjena na njem svarilna tabla.«

Iz parnika. Vierwaldstättsko jezero je veliko, tako da vozijo na njem tudi s parniki. Družba je naročila nov parnik. Vsak parnik pa ima tudi ime. Družba ga je imenovala po gorskem velikanu, ki se blešči v daljavi — Jungfrau (devica). Na parnik je torej pritrdila kovinsko tablo, na kateri je bilo napisano: Jungfrau — nosilna možnost 875 oseb.

(Nadaljevanje)

Prva delavska hranilnica in posojilnica

r. z. z o. z. v Ljubljani

(Delavska zbornica)

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodneje.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Elsbeth ni od birme nič več videl, čeprav je med tem preteklo že leto.

Govorili so, da so jo poslali v mesto, da se nauči »družabne izobrazbe«. Ta beseda ga je presunila skozi srce, saj je komaj dobro vedel, kaj pomeni, a čutil je temno, da se Elsbeth zdaj vedno bolj in bolj oddaljuje od njega.

Neki dan okrog velike noči se je pa zgodilo, da je šel orat kos polja, ki je ležal daleč doli ob robu gozda, odškrnjen od drugega polja. — Sejal je, hlapec pa je za njim branal z dvojico konj.

Okrog pleč si je bil privezal veliko, belo rjuho, iz katere je sejal. S tihim zadovoljstvom je opazoval, kako so se semena pogrezala v zemljo in se iskrila kot zlat vrelec. Takrat se mu je zazdelo, kot da vidi, kako se med temnimi debli v gozdu ziblje nekaj blestečega gor in dol — kakor zibel, ki plava v zraku. Vendar si je komaj odtrgal časa, da je pogledoval tja, zakaj setev je delo, ki zahteva pažnje.

Približal se je odmor za zajtrk. Hlapec je sedel na vrečo z zrnjem, sam pa je šel v gozd, da bi imel senco, ker ga je bilo ugrelo.

Vrgel je bežen pogled na visečo zibel in mislil: »To je najbrž gugalnica,« a za tistega, ki je v njej ležal, se ni brigal.

»Pavel, Pavel!« Zvenelo je ljubo in zaupno in s svetlim, mehkim glasom, ki se mu je zdel dobro znan.

Prestrašen se je ozrl.

»Pavel, pridi vendar sem!« je poklical glas še enkrat. Vroče in mrzlo ga je preletelo čez tilnik, kajti zdaj je vedel, kdo je tam.

Sramežljivi pogled mu je zdrsnil čez delovno obleko; spravil se je na vozel pri rjuhi, da bi ga odvezal, a je sunil glavo preveč nazaj, tako da ga ni mogel doseči.

»Pridi vendar tak, kakršen si!« je klical glas, in zdaj je tudi videl, kako se je njeno zgornje telo v gugalnici zravnalo, iz rok pa ji je zdrsnila rdeče in zlato vezana knjiga ter padla na tla.

Obotavljaje se je približal in ves čas je skrivaj poskušal, da bi ob mah obrisal škornje, na katerih je lepelo blato z vlažne njive.

Ona je pa v zadnjem hipu opazila, da ji noge v belih nogavicah kukajo izpod obleke in si je brž začela prizadevati, da bi jih skrila pod ruto, s katero se je bila ogrnila čez rame. A ni je mogla privleči pod ramami v naročje, in ker ni vedela druge poti, se je brž stisnila in počenila, tako da je sedela v mreži kakor valeča kokoška, gugalnica pa se je pozibavala močno sem in tja.

Morda je nameravala s svojo gotovostjo in sveže naučeno družabnostjo vzbujati v njem spoštovanje, a usoda je napeljala, da je zdaj morala strmeti vanj nič manj rdeča in v zadregi kot on.

On ni s svoje strani nič opazil, kako ji je, našel je na nji le to, da je postala zelo lepa, da so se ji lasje vili v dostojen vozel in da je trak na prsih lahno drhtel na valujoči oblini. Posebno zadnje mu je popolnoma razjasnilo, da je v tem času postala dama.

Pretekel je dober čas, preden je prvi spravil na dan besedo.

»Dober dan — ti!« je rekla nato z lahnim nasmehom in mu pomolila desnico, zakaj zapazila je, da je premoč v njenih rokah.

Molčal je in se ji smehljal.

»Pomagaj mi malo potegniti ruto,« je nadaljevala.

Storil je. — »Tako, zdaj se pa obrni.« Tudi s tem se je strinjal. »Zdaj je dobro.« Spet je bila legla, vrgla v naglici ruto čez noge in zdaj skozi mrežnice v gugalnici šegavo zrla vanj.

»To je res radost, da sem spet pri tebi,« je rekla, »ti si pač najboljši od vseh. Ali se je tudi tebi kaj tožilo po meni?«

»Ne!« je odvrnil odkritosrčno.

»Ah, pojdi — ti!« je odvrnila in se skušala s šobico obrniti na drugo stran, a ker se je gugalnica spet močno zazibala, je ostala, kot je bila, in se smejala.

Čudil se je sam pri sebi, da je bila tako vesela. Razen dvojčk ni še nikogar videl, da bi se tako smejal. Le dvojčki sta bili otroka.

A ta smeh ga je spravil iz zadrege in mu vrnil okretnost, zakaj nagonsko je čutil, koliko starejši je ta čas postal od nje.

»Najbrž se ti je zelo dobro godilo — ves ta čas, kaj?« je vprašal.

»Hvala Bogu — da,« je odgovorila. »Mama malo boleha, ampak to je pa tudi vse.« Senca ji je zletela čez obraz, a prihodnji hip je že spet izginila in dekle je nadaljevalo: »Bila sem v mestu — oh, ti — kaj sem vse tam preživela — to ti bom morala kdaj o priliki povedati. Plesne ure sem imela. Tudi častilce sem imela — lahko mi verjameš. Pod okni so se mi sprehajali, pošiljali mi brezimne šopke, tudi verze, lastnoročne verze. Med njimi je bil študent z belim telovnikom in zelenordečo čepico — o, ta je znal. Kaj je ta vse človeku vedel praviti — potem se je pa zaročil z Beti Schirrmacherjevo, mojo prijateljico, — to se pravi, čisto na skrivaj, razen mene ne ve nihče.«

Pavel je olajšano zadihal, zakaj študent mu je bil že začel ogrevati glavo.

»In se nisi nič jezila?« je vprašal.

»Zaradi česa?«

»Ker se ti je izneveril.«

»Ne, mi smo vzvišeni nad tem,« je odvrnila in zmignila z rameni. »O, ti — to so vsi sami zelenci v primeri s teboj.« Vroč strah ga je spreletel pri misli, da more človek študenta imenovati zelenca in vrh tega v primeri z njim.«

»Moj brat ni zelenec.« je odgovoril.

»Ne poznam tvojega brata,« je menila s filozofskim mirom, »ta morda res ni. — Da, mnogo, mnogo starejša sem postala,« je nadaljevala. Literarne ure sem imela — pri teh sem se naučila veliko lepega.«

Mučna zavist se je vzbudila v njem.

»Dvigni knjigo!« Storil je. »Poznaš?«

Bral je na rdečem ovitku v zlatem tisku besede: »Heinejeva knjiga pesmi« in žalostno zmajal z glavo.

»Ah, potem ne poznaš ničesar. — Kaj ti je vse tu notri. Ti — to knjigo ti moram posoditi. Beri jo — iz te se boš nekaj naučil. In če človek nekaj časa bere, potem mu ponavadi silijo solze v oči.«

»Ali je tako žalostna?« je vprašal in s tesno radovednostjo ogledoval rdeči ovoj.

»Da, zelo žalostna, tako lepa in tako žalostna kot — kot — o sami ljubezni govori, prav o ničemer drugem, in čutiš, kako te prevzema hrepenenje, kako bi rad letel nad Ganges, kjer cvete lotos in kjer —«

Za Jugoslovansko tiskarno: K. Čeč. Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice« in ureja: Peter Lombardo.